

„Dům České besedy Kaptol“

Dom Češke besede Kaptol

Okončanjem I. svjetskog rata je nestala monarhija kao zajednički institucionalni okvir i češkog i hrvatskog naroda. Novoustrojene su nacionalne države Čehoslovačka i Kraljevina SHS. Kaptolački Česi su se nakon novih prekrajanja granica našli izvan svoje matice, pa su na ovim prostorima postali nacionalna manjina. Zbog toga se ukazala potreba očuvanja narodnosnog identiteta. S tim ciljem su uz pomoć svoje matične domovine osnovali 25. I. 1923. godine Čehoslovačku besedu Kaptol s prvim predsjednikom Aloisom Němcom.

Početno druženje uglednijih krajana u njemčevoj gostionici je preraslo u druženje oko kulturnih sadržaja za sve; muškarce, žene i djecu. Već iduće godine, 28. X. je osnovana i Československa škola s prvom učiteljicom Jindrom Horákovom.. Ovi novi sadržaji su vapili za odgovarajućim prostorijama. Beseda je imala zadaću očuvanja češke kulturne baštine i organiziranja društvenog i zabavnog života što se narodu svidjelo, a zaboravljale su se životne poteškoće. Škola je pak prosvjećivala narod. Za okupljanje većeg broja ljudi češkog, slovačkog i moravskog korijena, a u Kaptolu i okolici ih je bilo oko 1000, predsjednik je ponudio prostorije Vjekoslava Němca, što je i prihvaćeno. Čehoslovačka država je za pomaganje pri organiziranju svojih sunarodnjaka slala misionare. Novi učitelji Miloslav Václavek iz Praga i kasnije Jindra Požar, krajan iz Slavonije, su proširili djelatnost i udruge i škole. Besedin rad je podržavao Zahranični svaz, dok je škola imala podršku MŠNO-a iz Praga pa je Ministarstvo prosvjete iz Beograda izdalo Rješenje br. 8374 po kojemu je Československa škola nazvana Františka Palackeho iz dopunske prerasla u privatnu. Za potrebe škole su adaptirane dvije prostorije za tri, a kasnije i četiri odjeljenja, a vlasniku se plaćala najamnina.

Učitelji su podigli nivo aktivnosti besede. Oblikovali su ogranak Sokola, OHO (osvětovi a hospodářsky odbor) s poljoprivrednim i gospodarskim udrugama (Voćari, Pčelari, Konjogojci, Krojačice i Domaćinstvo); organizirali kulturne sadržaje: pokretno kazalište, folklornu, pjevačku i glazbu skupinu, knjižnicu i čitaonicu, putujuće lutkarsko kazalište i drugo. Beseda je, baveći se svojim aktivnostima, sakupila 2.085 dinara pa se počelo maštati o vlastitim prostorijama.

Matica školstvu (M. š.) iz Praga je preko Čehoslovačkog ministarstva sa 6.000 dinara financirala nabavku nužne školske opreme (klupe, ploče) i ličenje prostorije. Također su isplaćene i plaće učitelja preko Slavija banke u visini 24.189, 67 dinara.

Do 1928. godine stanodavac ne traži najamninu, ali za 181,5 m kubičnih prostora M. š. odobrava visokih 8.400 dinara naknade godišnje. Predsjednik velikodušno nudi za proširenje škole i 40 m kvadratnih vrta ispred kuće, ali dolazi do raskola između učitelja i predsjednika besede (stanodavca). Krajanima je pomogao i ČUZ (Čehosl. Ustav zahranični = zavod za raseljene). Tajnik Ministarstva prosvjete u Beogradu Jan Jinderka zagovarao je gradnju češke škole u Kaptolu jer je broj đaka preko 100.

Učitelj Václavek je za 55.000 dinara od Fraňe Schmidta kupio kuću za budući “Dům české besedy” u čijim će prostorijama stanovati i Češka škola. Arhitekt Lev Kalda iz Zagreba bez naknade izrađuje plan i nacrt Češkog doma. Proširuje cijelu zgradu za 1 metar prema dvorištu. Objekt je sagrađen i 20. VII. 1931. godine upisan na ime “České besedy Kaptol” dijeljen u suvlasništvu sa zajednicom Jan Amosa Komenský iz Praga, tako da je titular vlasnika jasan i poznat dok postoji udruga i njezini pravni sljednici, a ne može se mijenjati. Ukupna financijska konstrukcija nove zgrade je iznosila 111.844 dinara (kuća s pristojbom

59.216 din i preuređenje 52.628 din). Izgradnju su pomogle u različitim iznosima 120 čeških obitelji iz Kaptola kao darovatelji (M. Václavek, J. Mareček, P. Vrba, J. Bořuta, J. Trdy,...) i Češka beseda Kaptol (31.055 din), te Zajednica (spolek) Komenský iz Praga (8.289 din). Za kupnju Ministarstvo financija iz Čehoslovačke odobrava kredit preko Čsl. banke u Zagrebu M. Vaclavku (30 000 din uz 8% i 42.500 din uz godišnju kamatu 4 %), a on ulaže veliki trud i objekt uvodi na češku udrugu. Radove je izvodila zidarska radnja Lojze Svitila. Krov je pokrivao tesar Treger zvani Hrobeček. Sva pomoćna radna snaga je regrutirana iz redova članstva besede. Novi dom je sagrađen i posvećen 8. XI. 1931. godine, dok komisija 1. XII. odobrava rad češke škole u prvoj prostoriji, a u drugoj poslije novogodišnjih ferija. List Jih. Čsl. br. 52 od 24. XII. 1931. g. prenosi: «Zdejší Čsl. škola Palackého se 1. prosince t. r. přestěhovala do místnosti Domu Čsl. besedy». Izgradnjom Doma češke besede su udomljeni i beseda i škola, te su stvoreni svi uvjeti za organizirano djelovanja Čeha i Moravana u kaptolačkoj sredini. To je najveći i najkonkretniji doprinos za njihovu opstojnost. Proslava dovršenja nove škole je obavljena 4. VI. 1932. godine, a J. Č. od 23. VI. prenose: «Slavnost' otevření domu Čsl. besedy a soukromé školy Palackého v Kaptole». U školu se upisuje 1932. godine 106, a naredne 1933. godine, 115 učenika.

Od tada je škola sa svojim učiteljima kao državnim namještenicima preuzela još veću ulogu u sveukupnom životu ovdašnjih Čeha. Škola i beseda su postali jedno. Kao rezultat izuzetnog truda učitelja tijekom 1932. godine je sagrađen objekt, a u narednih devet godina bi trebao biti i otplaćen. Preusmjerila se je najamnine za školske prostorije (do sada plaćana stanodavcu) i prihodi s predstava u otplate kreditnih anuiteta. Tako će biti vraćeno 72.500 dinara duga koji se vodi na ime učitelja. Da je takav plan i ostvariv potvrđuje čitav glumački ansambl za izvođenje dramatizirane bajke «Za štěstím» u kojemu je sudjelovalo preko 30 glumaca, glazbenika, pjevača, recitatora, te sva potrebna logistika. U tom periodu je beseda svaki tjedan upriličila nekakav kulturnozabavni događaj.

U školi se vode predstave, igrokazi, lutkarsko kazalište, predavanja, folklor, recitacije, glazba, knjižnica, ručni rad za djevojčice i školski vrt za dječake. Škola je bila privatna, ali je u prosincu 1934. godine, prema naredbi iz Beograda, morala na svoj pečat ubaciti državni simbol. Kaptolački Česi su shvatili da je učitelj Václavek promišljeno postupio kada je Češki dom zaveo na ime češke udruge, jer bi na imenu češke škole ovom odlukom prešao u vlasništvo države.

Osnivaju se i nove besede kako slijedi: 27. XI. 1932. godine u Požegi, 29. I. 1933. godine u Pleternici, a istog dana poslije podne i u Gracu, te 5. II. 1933. godine prije podne u Jakšiću, a istoga dana po podne i u Bjeliševcu. Pripreme su izvršene u Resniku i Grabarju, ali do čina osnivanja nije došlo. Glavni problem je ipak funkcioniranje, a Kaptolčani su svoje aktivnosti provodili vlastitim snagama, shvaćajući da će im i Bog pomoći ako si sami pomognu, pa se uz takvo promišljanje njihova beseda održala s kontinuitetom do danas. Za osječko područje je MŠNO iz Praga 1932. godine poslao Františka Podlahu koji je kao učitelj češke dopunske škole bio organizator ukupnog kulturnog života, ali i osnivač nekolicine čeških i slovačkih društava u okolnim selima. Grad Osijek je već imao čehoslovačke zajednice. Češki aktivista Bedřich Sikora inicira 20. V. 1934. godine osnivanje čehoslovačke besede u Slavonskom Brodu, jer su se ona u Derventi i Bosanskom Brodu zbog neaktivnosti ugasile. Slavonskobrodsko društvo je djelovalo u vlastitom objektu koji je u II. svjetskom ratu uništen bombom, pa je tako i društvo prestalo s radom. Československa beseda je 1936. godine osnovana u Novoj Jošavi i Jurjevcu, a Česká beseda u Dolcu. Kaptolački izaslanik MŠNO-a u liku učitelja M. Václavka je očigledno najbolje odradio svoju misiju.

Novoosnovane besede na Požeštini su se trudile opravdati osnivanje, pa su iskazivale određene aktivnosti. Požeška beseda je uspjela održati godišnju skupštinu, bjeliševačka sudioništvo na smotri folkloru i glazbe u Požegi, a jakšićka je oblikovala umjetničku družinu i stvorila pretpostavke za češku školu koja treba krenuti s radom nešto kasnije. Glumci

Čehoslovačke besede Jakšić 7. V. 1933. godine su uz pomoć tekičkih Moravana i radnovačkih Slovaka odigrali prvi i jedini put kazališne komade "Hasiči jdou" i "Cilijak a kmet". Održala se na području požeštine do danas, osim kaptolačke, još samo bjeliševačka beseda, možda zbog činjenice što su Bjeliševčani 1957. godine sagradili vlastiti dom.

U Ramanovcima se 8. XII. 1932. godine otvorila Samostalna jednorazredna škola u kući Josefa Pale, a 7 đaka je iz kaptolačke češke škole prešlo ovdje.

Osnovala se 28. III. 1936. godine škola s jednim razredom od 35 učenika i u Alilovcima, a 5. je djece Čeha koji u nju prelaze iz kaptolačke češke škole. U njoj je radio učitelj Dragutin Barta, a škola je dobila dva odjeljenja s 4 razreda.

Drugi svjetski rat je prouzročio prestanak rada besede i škole. Dom češke besede je trebao biti ustaški stan, ali su se Česi učlanjenjem u Kulturbund dali u zaštitu Nijemaca, a češka škola se preimenovala u njemačku. Nakon rata su se kaptolačkim Česima i Moravanima vratile njihove prostorije, ali je obnova rada škole i društva otežana. Česi su imali 56 žrtava, a repatriacijom se njihov ukupan broj prepolovio. U Kaptolu se zadržao samo jedan učitelj, Požar. Beseda je ipak nastavila s radom. Povodom obilježavanja 30. obljetnice društva su Česi svoju školu obijelili krečom iznutra i vana te postavili novi natpis „Česká narodní škola Kaptol“. Obnovljen je i rad škole, iako je broj đaka sustavno padao. Zbog malog broja đaka je prva češka učionica povećana na uštrb druge i od nje je preuređena sala s pozornicom, dok je druga, smanjena prostorija predviđena za češku učionicu. Ovi zahvati su obavljeni dobrovoljnim radom članova besede. Oko preuređivanja velike prostorije u Češkom domu za održavanje predstava se zalaganjem istakla Anna Prokopova (kod nje je učitelj stanovao), a njenom zaslugom se održala i postavila na vlastite noge kazališna družina. Pretrešen je i popravljen krov češkog doma o općinskom trošku, a članovi su prostorije svoga doma i kuhinju ponovo obojili iznutra i izvana. Iako se Dom č. besede uvijek održavao, ovaj put je to bilo pojačano zbog žetvenih svečanosti koje su se održale 1955. godine u Kaptolu. Postavljala se i bojala ograda, zastakljivali prozori i nabavila peć. Društvo je u tom periodu imalo od 200 do 230 članova. Gotovo cjelokupno održavanje objekata je bilo na bazi dragovolnosti, najčešće preko radnih akcija. Na jednom primjeru je možda najzgodnije objasniti kako se ljude animiralo. Održavala se Josipovska zabava kojoj je nazočilo šezdesetak osoba, uglavnom najaktivnijih članova od čega su polovica bile žene. Iako je to bilo zatvorenije druženje, za okrepu je pripravljeno 150 litara vina. Zabavljanje se proteglo na cijelu noć, a do razlaza su se tu našli uglavnom „čumaci“, kojima za besedu nije bilo ništa teško učiniti. Zadovoljstvo i čašćenje pićem je bila dovoljna plaća. Zabilježeno je da se od čiste zarade od žetvenih svečanosti za izgradnju bjeliševačkog doma daje pomoć 10.000 dinara. Malo kasnije, 1957. godine udruga daje sa svoje blagajne pozajmicu od 10.000 dinara i Dobrovoljnom vatrogasnom društvu Kaptol. Ako se ovaj novac utroši za kupnju cementa za temelje novog (današnjeg) vatrogasnog doma, poklanja se bespovratno, kako je i učinjeno. Tako je beseda postala temeljnim članom DVD-a, sa svim povlasticama koje iz toga proizlaze.

Povećani rad hrvatske škole je vadio za dogradnjom novih učionica. Zbog toga se prišlo podizanju još jedne etaže na zgradi hrvatske škole. Od 1957-61. godine su zbog građevinskih radova učenici hrvatske škole pošli u češku školu čak u tri smjene. Tako se u zapisniku besede od 19. VII. 1959. godine govori o vrlo teškoj odluci iznajmljivanja svih čeških prostorija za hrvatsku nastavu. Česi nisu imali povjerenje u tadašnje institucije, već su ovaj pritisak doživljavali kao korumpiranje prostorija. Nije postignut dogovor iako su došli brojni državni dužnosnici, ali je pristanak uslijedio na nagovor predsjednika Saveza Čeha iz Daruvara. U češkoj školi je 1960. godine bilo od 1. do 4. razreda 25 đaka, a na učenje češkog jezika od 5. do 8. razreda je išlo još 32 učenika iz hrvatske škole, čije znanje je također bilo ocjenjivano. Iste se godine u češku školu uvela struja, pa se nabavio radio-aparat i razglas.

Češka škola se 1960. godine po Zakonu o školstvu pripojila hrvatskoj školi i tako postala sa 25 đaka Područna škola Osnovne škole Ivo Lola Ribar. Ponovo se pokazalo promoćudno što zgrada nije u vlasništvu škole.

Stanje smanjenih aktivnost besede je potrajalo do 1961. godine, kada su je napustili hrvatski đaci. Zbog oštećenja je hodnik češkog objekta obložen lesonitima u visini djeteta 1963. godine. Ovo znavljanje je plaćeno iz sredstava koja je hrvatska škola fakturirala fondu (SIZ) školstva na ime najamnine češkoj besedi, koju beseda nije primala. Ovo fiktivno zaraćunavanje najamnine je dakle bio hrvatskoj školi dodatan izvor slobodnih sredstava.

Češko društvo se ponovo našlo na kušnji, jer se trebalo suprotstaviti namjeri državnih organa. Zbog potreba prostora škole se htjelo nacionalizirati besedin objekt. Sistem je ucjenom poticao neangažirane Čehe da se daju u zaštitu poretka. Kako ne bi došlo do konflikta postignut je kompromis, pa je Rješenje komisije za nacionalizaciju odloženo, a Česi su zauzvrat za predsjednika društva izabrali osobu privrženiju sistemu i morali su se ponašati s više poštovanja spram vlasti.

Besedin inventar je između ostaloga gramofon, radio, harmonij i ostalo. Čiste zarade od čeških priredbi je bilo 50.000 dinara. Dodatnim sredstvima jedinstvene Općine S. Požega i fonda školstva se dozidao i okrećio hodnik pred češkom područnom školom, postavilo u njega neonsko svjetlo, obojila vrata, uvela struja u podrum i kuhinju, postavila ograda s vratima te su bili uzidani zahodi. Ovo uređivanje je bilo za nadolazeće obćinke. Povodom 100. godišnjice dolaska Čeha i 45. godišnjice osnutka škole je na Češkom domu postavljena spomen-ploća. Dobilo se sponzoriranjem obilježavanja jubileja mnogo građevnog materijala, tako da su i vatrogasci početkom rujna odpoćeli s dogradnjom prednjeg dijela objekta, a i u hrvatskoj školi je postavljena ograda i sazidani su novi zahodi. Nasipale su se staze, ceste, napravili mostovi, a pred spomenikom se u dva nivoa obzidao mali parkić. Obćinke su praćene s komunalnim zahvatima vrijednim 20 milijuna st. dinara, namaknutih od razlićitih gospodarskih društava i društvenopolitićkih zajednica s šireg prostora. Kaptolaćke ulice (11) su dobile nazive: "Češka" jer se tu nalazi Dom češke besede, "Majstorska" zbog brojnih zanatlija pristiglih iz Češke, a sve one koje idu u pravcu susjednih naselja dobivaju po njima imena, što je jednostavno i praktićno. Drugim rijećima, češka manifestacija je iskorišćena za namicanje novca šire zajednice, a u korist cijele kaptolaćke sredine. To dovlaćenje novca će biti glavni motiv uigranoj ekipi organizacijskog odbora za traćenje sljedećih obćinki 1978. i 1989. godine.

Budila se nacionalna svijest i pojavilo Hrvatsko proljeće pa je Kaptol dobio i priredbu Naše jaro. Ova manifestacija je održana upravo u Kaptolu zbog toga što je to višenacionalna sredina, a pošto je češki dom već bio uređen, priredba je prošla bez novih troškova. U besedu se toliko uvukla politika da su se preko ovog društva ostvarivali viši ciljevi, ćuvalo se bratstvo i jedinstvo, a Česi su iskorišćeni kao amortizer za smanjivanje srpsko-hrvatske netrpeljivosti.

Zbog trećih žetvenih svećanosti u Kaptolu češki dom je dobio nove prozore, ulazna vrata, namještaj, parket i druga uređenja, a radove je izvodilo građevno poduzeće Pionir. U sklopu priprema za obćinke se izlijevaju od betona velike stepenice ispred Češkog doma, asfaltiraju športska igrališta i urećuje cijelo selo. Na prednji objekt vatrogasnog doma se pod jedan krov nadogradila prostorija mjesne zajednice, a neki nazivi se ispisuju na hrvatskom i češkom jeziku: Mjesna zajednica - Mistni pospolitost, NK Zvijezda - Hvězda, Obvodní česká školá... U izvješću organizacijskog odbora J. Musil zaključuje da nastali dugovi ne trebaju zabrinjavati ćlanove izvršnog odbora besede, jer je novac društven, a otpisati će se politićki. Ista osoba je bila i direktor hrvatske škole, a njegova moć je velika, jer obnaša dvanaest funkcija. S ponosom je isticao svoje češke korijene. U komasaciji se želio objekt češke besede uvesti u sustav školstva ćime bi se povećala imovina osnovne škole, ali bi to bilo na štetu češke besede. Tomu su se suprotstavili neki ćlanovi upravnog odbora besede (Toman L. i F, Kalivodová A, Hruška L, Kosina J, Nepechal F, Sazama F. i M, Švarc F,...), pa takva zamisao

nije prošla. Izgradnji nove hrvatske škole se prišlo 1980. godine, pod čijim će se krovom sagraditi jedna učionica za vođenje nastave na češkom jeziku, te se za takvo rješenje pitanja pridružene češke škole dobivaju znatna novčana sredstva od SIZ-a za školstvo R.H, a sve to zahvaljujući "posebnim zaslugama" njenog direktora kojega pojedini suseljani smatraju najvećim aktivistom Kaptola. Većina novijih objekata od zajedničkog interesa izgrađeni u Kaptolu su njegovi "spomenici". Izglasovan je 1981. godine Statut škole uz dopunu o odgoju i obrazovanju na češkom jeziku i s tim u vezi "njegovanje češke kulture i jezika".

Preko Saveza Čeha i Komisije za međunacionalne odnose se ishodila još jedna bitna novčana potpora za dovršenje hrvatske škole. Obustavljena je gradnja zbog nestašice novca, a nastavak gradnje je postao upitan. Kada je u zahtjevu za nastavak radova navedeno da je to i škola narodnosti, dobiven je prioritet od RSIZ-e školstva i objekt je zgotovljen. Npr. slična škola u Biškupcima je dovršena dvadesetak godina kasnije pa je u međuvremenu izgubila status i od osnovne je škola postala područna. Svečanost dovršetka gradnje kaptolačke škole je obavljena 29. XI. 1986. godine, za Dan Republike. U isto vrijeme provodi se tzv. Šuvarova reforma školstva po kojoj bi kaptolačka škola trebala postati područna veličkoj školi, a češka škola u njoj samo jedno odjeljenje na stranom jeziku, jer je njen novi direktor P. Jurković na kolegiju direktora u Pleternici zbog podložnosti šutnjom prihvatio takav prijedlog. Zbog toga se u školi organiziraju prosvjedni skupovi i bojkoti roditelja i školske djece. Pošto je osnovna škola aktivno surađivala, Češka beseda se solidarizirala s izigranim Kaptolčanima i svojim dopisima (koje je potpisivao predsjednik Kosina) na adrese različitih političkih i društvenih organizacija pomogla da taj pokušaj priključivanja ne uspije. Veliki značaj u tome je imala činjenica da je novi školski objekt završen. Učenici područne češke škole su pohađali školu u svojoj učionici u "Češkoj pridruženoj školi" u sklopu nove hrvatske škole, na čijim vratima je bio pričvršćen ispis "Češka učionica" i „Česká obvodní škola“.

Čestica češkog doma je na centralnom položaju, pa je predlagano "na mala vrata" da se besedin objekt prepusti lovačkom društvu, a Golić A. je tražio da se u vrtu izgrade vatrogasne garaže, što je besedin odbor uz dosta uvjeravanja odbio.

Uoči žetvenih svečanosti je došao iz Beograda čehoslovački generalni konzul, obišao češku učionicu u novosagrađenoj hrvatskoj školi i potpuno obnovljen Dom češke besede (dvoranu i muzej), a na žiro-račun hrvatske škole, zbog područne češke škole u njenom sastavu, je pristigla novčana doznaka preko Saveza Čeha. Plaćani su troškova uređenja bivše češke škole i ostaloga vezano za obžinke, iako su sponzori bili darežljivi. Od tog novca su na novoj školi kupljene prikladnije krovne ploče i zamijenjene salonitne. Republička samoupravna interesna zajednica za kulturu je kao glavni pokrovitelj doznala 30 milijuna dinara, što je utrošeno za kupnju kompletnog namještaja. Za ostvarenje ove novčane doznake je pomogao sekretar republičkog Fonda za nacionalne manjine, gospodin Vukobratović i gospodin Podubsky.

Godišnja skupština za 1987. godinu se kao 51. po redu održala 7. veljače 1988. godine, a na njoj se razmatrala mogućnost kandidiranja Kaptola za sljedeće dožinke. Broj članova besede bio je 320. Na tom skupu je izvršen jak pritisak na Češku besedu od strane poduzeća Biopharm i šire društvene i političke zajednice s predstavnicima Ž. Krpanom, F. Nepechalom ml, P. Prajzom i drugima, da se cijeli prostor iznajmi za parfumeriju, pravdajući to gospodarskim interesom sredine. To je besedin odbor uz dosta napora odbio, a i firma se ubrzo raspala (ne zbog nedostatka prostora).

Renovirao se objekt češke besede. Zgrada se prepokrivala i žbukala izvana. Prema dvorištu su nadograđeni u dvije etape (jedna veća prostorija i sanitarni čvor) brod cca 50 metara kvadratnih, kuhinja se fasadirala, a na čelu zgrade s južne strane dvojezično je ispisano "DŮM ČESKÉ BESEDY KAPTOL i DOM ČEŠKE BESEDE KAPTOL". Bivša učionica se preuredila u muzej, velika sala se povećala za dužinu bine i opšila lamperijom.

Ovom prilikom se odigrao događaj koji se danas prepričava kao anegdota. Zidar B. Sadilek je s organizacijskim odborom pogodio nanošenje vanjske fasade. Oko objekta je u tu svrhu postavio skele. Kako u zakazanom roku organizacijski odbor kao naručitelj radova nije dobio materijale, niti osigurao plaćanje, izvođač je počeo rastavljati skelu. Usljedio je dogovor na brzinu, a češki dom je dobio fasadu na vrijeme. Ponovo se uredio prostor oko spomenika i prilaz starom gradu, te su se obavila mnoga preuređenja u cijelom Kaptolu (asfaltiranje nogostupa), a sve to u svrhu priprema za nove obžinke.

Značajan supokrovitelj je bilo poduzeće Biopharm iz Kaptola s direktorom Ž. Krpanom (4.000.000,00 dinara), zatim Pionir, Požeška dolina, Papuk, Spin Valis, Zvečevo, PPK, te još 20 pravnih subjekata. Osobno je pomogao Franta Blahut (1.000 DM), trgovac Ivica Mrsić (usluge i robe) i drugi.

Radi brojnih neriješenih faktura, odmah po obžinkama se Organizacijski odbor raspao, a dokumentaciju je uništio spaljivanjem. Poduzeća vjerovnici su pod političkim intervencijama otpisivali svoja potraživanja spominjući češko ime u negativnom kontekstu. Beseda je oblačena balkanskim sindromom, načinom poslovanja "dodeš mi" (Spin valis, Papuk, Pionir-Kamen,...).

Dolazi domovinski rat, a češka škola zbog malog broja učenika i nedostatka učiteljskog kadra prestaje s radom. Gasi se nastojanjima svih struktura vlasti od resornog ministarstva do ravnatelja po sili zakona bez suglasnosti ovdašnjih Čeha. Danas se u prostorijama hrvatske škole odvija učenje češkog jezika po modelu C uz dvije učiteljice, od prvog do četvrtog i od petog do osmog razreda, s oko 25 učenika.

U jednu prostoriju besede se nastanjivalo izbjeglice Bošnjake, a u drugoj je bila skladištena humanitarna pomoć. Češka beseda nije nastavila sa svojim radom i jedina je udruga koja je svoje prostorije ustupila hrvatskoj vojsci. Dom češke besede je stajao na raspolaganju svim udruženjima bez naknade, posebno onima koja su nudila sadržaje s područja kulture, športskim društvima (nogometašima, rukometašima, vježbačima borilačkih vještina,...), formalnim i neformalnim grupama, pravnim i fizičkim osobama. Bio je to doprinos kaptolačkih Čeha stvaranju hrvatske države. Još se 1995. godine pojavio Mjesni odbor Kaptol kao zakupac besedinih prostorija za potrebe dječjeg vrtića, ali se vjerovalo u uskrsnuće besede. Najstariji članovi odbora (N. Kalivoda, L. I F. Toman, V. Bešta, L. Hruška) su podigli duh govoreći: „Beseda je naše Praha i mi ji nedamo. Rajši ji zbourame, nežli ji nechame. Všichni do besedy, beseda pro vše!“.

Beseda se od 19. III. 1997. godine postavila na novim principima. Novi predsjednik Zdenko Tauš i tajnik Mirko Vazler sa članovima Izvršnog odbora su se trudili da društvo postane transparentnim. Sredstva su se dobivala od fondova prema ostvarenim programima (tzv. kulturni amaterizam i manifestacije), ali i za održavanje objekata, pa se s njima gospodarilo. Upravo sada, kada su pravila i način rada definirani, Č. B Kaptol doživljava renesansu, dok većina društava baš zbog te slobode raspolaganja sredstvima propada. Izvori besedinih sredstava su fondovi općinskog, županijskog i republičkog proračuna, ali i sredstva Republike Češke, te ostali manji prihodi. Društvo je uspješno razvijalo kulturnoumjetničku djelatnost. Češka beseda Kaptol se pokazala kao subjekt koji je dobro održavao svoja osnovna sredstva i inventar, te ih stalno povećavao.

Općina Kaptol je, u grubo govoreći, do sada financirala postavljanje stropa (36.000), klima uređaja (40.000), uređenje parketa (4.000), i kulturnu djelatnost (10.000 kuna godišnje). Županija je za cjelokupan period 1997-2011 godine za amaterizam doznala samo 10.000. Iz republičkog fonda za manjine je preko Saveza Čeha namicano najviše sredstava. Prema ključu je kulturni amaterizam financiran redovito svake godine (24.000), a svaka manifestacija je dodatno plaćana (npr. Naše jaro, 15.000). Saborska zastupnica je od 1997. godine pomagala rad besede preko manjinskog savjeta s godišnjim doznakama (3.000). Češka Republika je preko svog ministarstva također pomagala održavanje čeških domova od 1997. godine. Iz tih

sredstava je kaptolački dom dobio novi krov na cijelom objektu (60.000), uzidana je nova prostorija garderobe, šupa i velike ulazne stepenice (40.000), promijenjena je nova stolarija (45.000) i obnovljena prostorija zvana kuchička (15.000). ČUZ je kao nevladina udruga pomogao tako da je platio za besedu dva glazbena instrumenta i obuču za folklor (7.500 kuna). Potrebno je napomenuti da je beseda s ušteđenim novcem od kulturnog amaterizma dofinancirala svaki od navedenih investicijskih zahvata. Sve radove koji nisu zahtijevali stručnost su dragovoljno obavljali članovi besede. Najviše je rada bilo potrebno za održavanje doma i opreme a daju ga odbornici, ali i za kulturnoumjetničko djelovanje, što je nemjerljivo.

Sjedište Češke besede Kaptol je u ulici Češkoj br.1, 34334 Kaptol.

Na besedinoj čestici površine oko 1.000 kvadratnih metara, oko četvrtine je pod objektima (izgrađenost).

Procijenjena vrijednost zgrada je oko 500.000 kuna, a još toliko vrijedi ostala besedina imovina.

Društvo danas ima oko 300 članova. Oko 100 osoba je uključeno u kulturnoumjetnički rad kroz folklornu sekciju u tri uzrasta, glazbenu, pjevačku i kazališnu skupinu.

Dom je gotovo cijelo vrijeme zauzet, najčešće vezano za vlastiti kulturnoumjetnički rad, a perspektive na duži rok zbog asimilacije i nemogućnosti zaposlenja mladih u Kaptolu nisu optimistične.

Sročio tajnik, Mirko Vazler, v.r. svibanj, 2013.